

Državno natjecanje iz povijesti

28. – 30. travnja 2026.

5. kategorija: III. (treći) razred srednje škole

Zaporka:

(peteroznamenasti broj i riječ)

Broj bodova:

	65	%
--	-----------	---

Upute natjecateljima:

- Ispit se sastoji od 25 pitanja i rješavaš ga 90 minuta.**
- Prije rješavanja ispita trebaš pažljivo i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
- Nakon što ispuniš listić sa zaporkom, spremi ga u omotnicu.
- Zaporku s listića prepisi na prvu stranicu ispita.
- Požljivo pročitaj ispitne zadatke i upute u zadatku.
- Rješenja upisuj na predviđena mjesta u ispitu. Ispit piši plavom ili crnom kemijskom olovkom.
- Ispit piši isključivo pisanim, ne tiskanim slovima. Piši čitko. Nečitki odgovori bodovat će se s 0 bodova.
- Osobna imena i prezimena te geografska imena piši izvorno prema udžbenicima koje je odobrio MZOM u školskoj godini 2025./2026.
- Koristi se papirom za koncept tijekom rješavanja ispita jer jednom napisan odgovor u ispitu više nije dopušteno prepravljati. Odgovori se u konceptu ne vrednuju.**
- Nakon završetka pisanja ispit predaj članu Državnog povjerenstva.
- Nakon objave privremene ljestvice poretka imaš pravo uvida u ispit i pravo na pisanu žalbu.

Želimo ti uspjeh na natjecanju!

Državno povjerenstvo:

1. _____ (predsjednik Državnog povjerenstva)

2. _____ (član Državnog povjerenstva)

3. _____ (član Državnog povjerenstva)

1. Pored povijesnog nadimka upiši puno ime i prezime znamenitih povijesnih osoba iz 19. i 20 stoljeća.

5

- A. „željezni kancelar“: _____
- B. „crveni sultan“: _____
- C. „prvi činovnik države“: _____
- D. „kralj-džentlmen“: _____
- E. „lav sa Soče“: _____

2. Pozorno pročitaj ulomke te odgovori na pitanja na temelju ponuđenog povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

3

30. IX. 1836. *Naši prijatelji iz sjemeništa pišu nam češće, a ja i sestra njima, ali njemački; hrvatski nam se ne da! A zbilja su se Hrvati digli nešto svojim jezikom, no samo to mi se ne će, da se imenuje ilirskom, mjesto Hrvaticom. Neka se nazivaju kako im volja, ja se sa svim tim ne ću baviti. Meni su Schiller, Goethe i ostali miliji nego sve ilirstvo, a već mi se ne će slovnice učiti da budem Hrvaticom.*

26. X. 1837. *Popodne dođe brat s Vranićem i Neralićem, i glavni nam bijaše razgovor ilirstvo. Meni se teško daje u to ime ilirac, ilirka – mjesto Hrvat, Hrvatica, ali čim to tako odlučiše učenjaci, kao nekakav Gaj u Zagrebu, i još njemu podobni, mislim, da to mora biti tako. Samo što mi ne ide s tim ilirskim ili hrvatskim jezikom, i dosta bijaše danas smijeha, kad me ovi mladići siliše hrvatski govoriti.*

13. VII. 1839. (Graz) *„Danas mi dođe opet Šplajt, zamolivši u ime Trnskoga od mene milost (!) dopuštenja, ako me smije pohoditi. Drage volje privoljeh na to, jer ću imati priliku govoriti hrvatski. Oj kako mi bijaše srce puno slasti govoreći poslije dugoga vremena materinskim jezikom. Da, sad osjećam da mi je miliji nego mi bijaše na domu.*

Iz dnevnika hrvatske preporoditeljice, književnice i učiteljice Dragojle Jarnević

2.1. Navedi naziv jezika koji je autorica ovoga teksta u početku podržavala.

2.2. Navedi ime i prezime povijesne osobe koja je utjecala na promjenu u njezinu mišljenju po pitanju jezika. _____

2.3. Navedi ime i prezime još jedne preporoditeljice koja je uz Dragojlu Jarnević prikazana na slici *Muževi ilirske dobi*. _____

3. Način ratovanja u prvim desetljećima 20. stoljeća znatno se promijenio uvođenjem novih rodova vojske i upotrebom novih oružja. Odgovori na pitanja vezana uz te promjene.

2

3.1. Koje su oružje Britanci prvi put upotrijebili u bitki na Sommi 1916. godine?

3.2. Navedi ime grada u Belgiji prema kojemu je nazvan bojni plin kojim su se Nijemci prvi put koristili u istoimenoj bitki odigranoj 1915. godine?

4. U 19. stoljeću historijsko slikarstvo, u kontekstu jačanja nacionalne svijesti, doživljava veliku popularnost, i u Europi i u Hrvatskoj. Jedan od predstavnika historijskog slikarstva u Hrvatskoj bio je Ferdinand (Ferdo) Quiquerez. Zaokruži **dva** umjetnička djela čiji je on autor.

2

1. *Krunidba kralja Zvonimira*
2. *Poljubac mira hrvatskih velmoža kralju Kolomanu*
3. *Posljednji časovi Petra Zrinskog i Franje Krsta Frankopana*
4. *Pokrštenje Hrvata*
5. *Smrt Petra Svačića*

5. Pozorno promotri priloženu fotografiju i odgovori na postavljena pitanja.

3

Slika 1.

5.1. Navedi ime i prezime osobe prikazane na fotografiji koja je postala simbol narodnog (protumađarskog) pokreta 1903. godine.

5.2. Navedi ime grada u kojemu je ova osoba pokušala skinuti mađarsku zastavu na željezničkom kolodvoru.

5.3. U lipnju 1903. ban Károly (Dragutin) Khuen-Héderváry razriješen je dužnosti bana i imenovan ugarskim ministrom predsjednikom. Naslijedio ga je višegodišnji veliki župan Virovitičke županije i grada Osijeka te član Gornjega doma ugarsko-hrvatskoga parlamenta. O kojoj se osobi radilo? Zaokruži točan odgovor.

A. Ladislav Pejačević	C. Levin Rauch
B. Teodor Pejačević	D. Ivan Mažuranić

6. Pozorno pročitaj povijesni izvor i potom odgovori na postavljena pitanja na temelju teksta i prethodno stečenog znanja.

2

Ja mislim da smo mi najbolja rasa na svijetu te da je za čovječanstvo dobro da naselimo što veći dio svijeta. Samo zamislite kakva bi se pozitivna promjena dogodila u onim dijelovima svijeta koji su trenutačno naseljeni primjercima ljudskih vrsta koji su vrijedni svakog prijezira, kada bi došli pod anglosaski utjecaj...

Naša je dužnost ugrabiti svaku priliku za osvajanje novog teritorija i mi bismo tu ideju stalno trebali imati pred očima... Više pripadnika anglosaske rase, najhumanije i najčasnije na svijetu.

Cecil John Rhodes

6.1. Navedi naziv ideologije koju zastupa autor ovoga teksta?

6.2. Cecil John Rhodes proširio je britanske posjede na jugu Afrike koji su po njemu nazvani Rodezija. Koje je današnje ime te države? _____

7. Nakon sklapanja Austro-ugarske nagodbe habsburški vladar zahtijevao je da Hrvatski sabor riješi državnopravna pitanja i zajedničke poslove u dogovoru s Ugarskim saborom. Od ponuđenih odgovora zaokruži onaj koji prikazuje koji su poslovi ostali u autonomnoj nadležnosti Hrvatske.

- A. financije, unutrašnja uprava, vjerska politika i pravosuđe
- B. pravosuđe, unutrašnja uprava, vjerska politika i školstvo
- C. unutrašnja uprava, vojska, vjerska politika i školstvo
- D. pravosuđe, financije, vjerska politika, vojska

8. Imperijalizam se definira kao politika i ideologija usmjerena na stvaranje, održavanje i širenje imperija, bilo izravnim vojnim osvajanjima bilo posrednom gospodarskom kontrolom i eksploatacijom drugih zemalja i područja.

8.1. Navedi naziv sirovine koju su Belgijci eksploatirali na prostoru Konga, a služi za proizvodnju gume. _____

8.2. Tijekom kojega su rata na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće otvoreni prvi koncentracijski logori na prostoru Afrike? _____

9. Pozorno promotri priloženu sliku i odgovori na postavljena pitanja.

Slika 2.

9.1. Koji je događaj prikazan na slici? _____

9.2. Navedi naziv dvorane u kojoj se zbio taj događaj. _____

10. U drugoj polovini 19. stoljeća raste broj političkih stranaka u Hrvatskoj, a usporedno s time pojavljuju se i stranačka glasila. Uz navedene političke stranke napiši slovo ispred glasila koje joj je pripadalo. Dva su glasila suvišna.

1. _____ Samostalna narodna stranka

A. *Obzor*

2. _____ Neodvisna narodna stranka

B. *Hrvatska*

3. _____ Čista stranka prava

C. *Hrvatska domovina*

D. *Dom*

E. *Domobran*

11. Pozorno promotri priložene slike i upiši na praznu crtu točan naziv bitke prema priloženom opisu.

2

Slika 3. Bitka kod _____

Bitka se odigrala 24. lipnja 1859. godine, a u njoj su suprotstavljenim vojskama zapovijedala dva cara.

Slika 4. Bitka kod _____

Bitka se odigrala 20. lipnja 1866. godine, a u njoj je ostvarena pobjeda austrijske (habsburške) flote kojom je zapovijedao admiral Wilhelm von Tegetthoff.

12. Godine 1883. na položaj hrvatskog bana dolazi Károly (Dragutin) Khuen-Héderváry čime započinje dvadesetogodišnji period obilježen represivnim mjerama kojima se nastojao ojačati dualistički sustav. Najsnažniju oporbu njegovu režimu predstavljala je Stranka prava koja 80-ih godina 19. stoljeća doživljava vrhunac i predvodi hrvatski nacionalni pokret. Pročitaj sljedeće tvrdnje vezane uz tu stranku i zaokruži **dvije** koje su točne.

2

- A. Izjava Hinka Hinkovića „Nagodba je bila Kartaga koju treba razoriti“ najbolje tumači srž ideologije Stranke prava prema kojoj je Nagodba izvor svih hrvatskih nedaća.
- B. Čin paljenja mađarske zastave 1895. godine, koji je izvela mladež na Trgu bana Jelačića, pozdravio je Fran Folnegović na sjednici zagrebačkoga gradskog zastupstva.
- C. Eugen Kumičić književnom je djelatnošću pomogao u izgradnji kultova bana Jelačića i Nikole Šubića Zrinskog.
- D. Godine 1903. Čista stranka prava sjedinjuje se s Neodvisnom strankom prava u Hrvatsku stranku prava.
- E. Godine 1885. skupina pravaša fizički je na nasrnula na bana zbog „arhivske afere“.

13. Mobilizacije vojnika zaraćenih strana 1914. krenule su i prije same objave rata. Odaziv je bio velik jer su vojnici smatrali da će rat biti brzo gotov te da će teritorijalna proširenja osigurati svima lagodan i bezbrižan život.

3

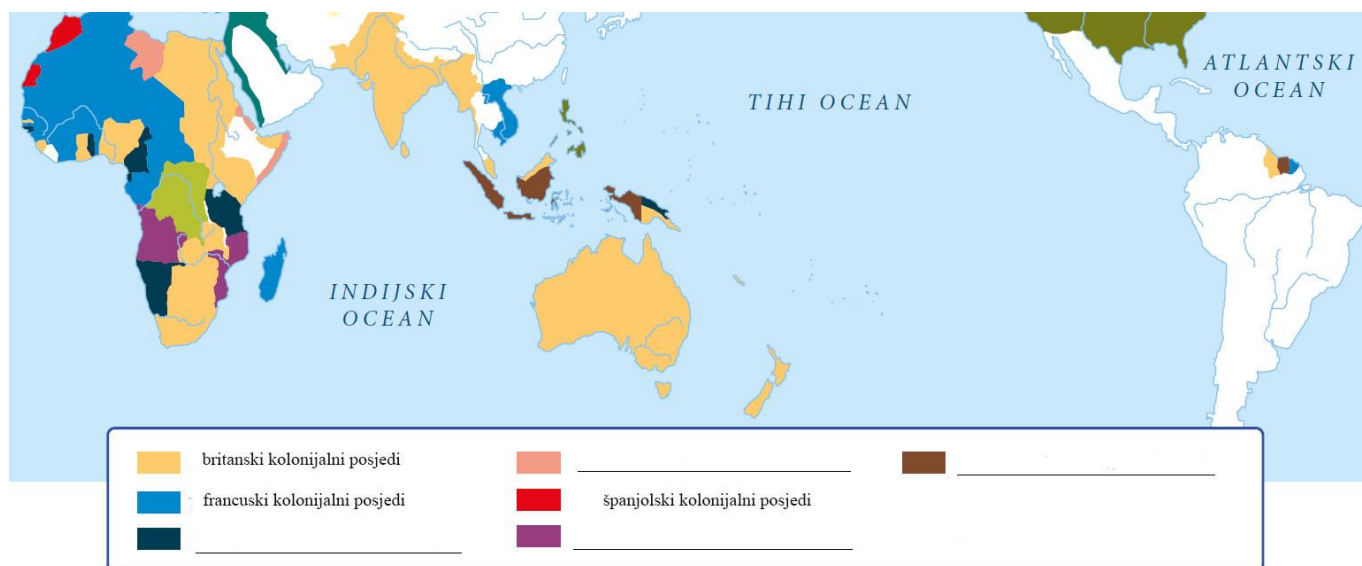
13.1. Koji je naziv plana na koji su se Nijemci oslanjali još od 1905. godine, a predviđao je dvije etape ratovanja? _____

13.2. Nakon koje je bitke, ujedno i prve prekretnice u Prvom svjetskom ratu, zaustavljeno njemačko napredovanje na francuskom teritoriju, čime se rat pretvorio u rovovski, tj. pozicijski? _____

13.3. Koji su strukovni radnici odigrali važnu ulogu u očuvanju francuskih i britanskih linija u rujnu 1914. godine dovozeći potrebne rezerviste na bojište? _____

14. Na zemljovidu je prikazana podjela kolonijalnih posjeda potkraj 19. stoljeća. Na prazne crte upiši slovo s točnim odgovorom.

4

Zemljovid 1.

- A. nizozemski kolonijalni posjedi
- B. portugalski kolonijalni posjedi
- C. talijanski kolonijalni posjedi
- D. njemački kolonijalni posjedi

15. Pozorno pročitaj ulomak i odgovori na pitanja na temelju ponuđenog povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

*(...) zato sam ja samo toga mnijenja, da bi slavni stališi i redovi nato već jedankrat militi počeli, kako da svoj jezik tuđemu pretpostave, i njega u javni život uvedu, i da se u molbi za podignutje katedrah narodnoga jezika ta klausala prida, da mi te katedre zato molimo, budući da mislimo s vremenom svoj jezik po primjeru drugih europskih narodah, u javni život i u poslove uvesti i mrtvoga živim zamieniti; jer ako mi nato nikada nećemo ni pomisliti, ostat ćemo kao i dosada, ne narod, nego sjena od naroda, a u Europi među narodi, koji se svi živimi jezici služe, kao zapušteni mali otok na moru, i umrijeti ćemo prije ili poslie s mrtvim jezikom i mi, i to umrijeti kao onaj čovjek, koj u celom svom življenju za uzdržanje svoga života baš ništa radio nije!!!
Rekoh.*

Govor Ivana Kukuljevića Sakcinskog u Hrvatskome saboru 2. svibnja 1843. godine

15.1. Na koji se jezik misli pod terminom „mrtvi jezik“? _____

15.2. Navedi ime i prezime osobe koja je prva održala govor na hrvatskom jeziku u Hrvatskom saboru 1832. godine? _____

15.3. Navedi ime i prezime osobe koja je pokušala govoriti hrvatskim jezikom u Istarskom saboru 1883. godine, ali su ga u tome spriječili talijanski zastupnici?

16. Na fotografiji je prikazana slika Otona Ivekovića *Rakovička pogibja (smrt Eugena Kvaternika)*. Pozorno promotri sliku i odgovori na postavljena pitanja vezana uz Rakovički ustanak 1871. godine.

Slika 5.

16.1. Osim Eugena Kvaternika nabroji još **jednog** od dvojice preostalih vođa ustanka koji su ovom prilikom poginuli? _____

16.2. Koje su postrojbe ugušile ovaj ustanak? _____

16.3. Navedi ime i prezime suosnivača Stranke prava koji je bio uhićen, ali nije imao veze s ustankom? _____

3

17. Na početku 20. stoljeća u Europi i svijetu jačaju napetosti među velikim silama, što je izazvalo nekoliko velikih kriza koje su predstavljale prijetnju za izbijanje velikog sukoba. Pročitaj sljedeće tvrdnje vezane uz te događaje i stavi uz tvrdnju slovo **T** ako je točna i **N** ako je netočna.

- A. Aneksijom Bosne i Hercegovine 1908. godine Austro-Ugarska je poboljšala odnose s Rusijom i Srbijom. ____
- B. Njemačka mornarica uplovila je na topovnjači Panther u luku Tanger 1911. godine. ____
- C. Tripolitanski rat potaknuo je Bugarsku, Crnu Goru, Grčku i Srbiju na sklapanje saveza s ciljem uklanjanja Osmanlija iz Europe. ____

18. Pozorno prouči priloženu fotografiju i odgovori na sljedeća pitanja.

3

Slika 6.

18.1. Koji je kulturni spomenik smješten u Zápřešiću prikazan na fotografiji?

18.2. Tko je 1851. kupio ovaj posjed od obitelji Erdődy? _____

18.3. Navedi ime i prezime arhitekta koji je projektirao obiteljsku grobnicu koja je tamo izgrađena? _____

19. Pozorno pročitaj ulomke i odgovori na pitanja na temelju povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

2

15. – 17. srpnja 1917. *Topništvo rusko nije bez kraja, ali ratnik sve prožiti. U dekungu, i okolo, blato i voda. Mocar i blatani sav, zima. Grijemo se kraj vatre. (...) izgledam kao kako plašilo, ali dao Bog duranje. Okolo svuda mrtvi, koji se kupe i pokapaju, volja božja. I tako su i ovi dani prošli a ja veseo da živim.*

13. svibnja 1918. *Uvijek kiša, sneg, vjetar u ovim visinama. Da Čovjek može da živi to se čudim. Makar, zamazan i strašan, pun ušiu. Dugi i teški dani bez kraja, ali ratnik sve proživi. Opskrba dobra. Mnogo mislim na moj mili zavičaj kako jest tamo živiti pravi raj. A gle četiri godine blizu, da se ove krvave šale vrše. Govore da jest proleće, ovdje to u ovom Tirolu neizgleda. Kud pogledam ovdje brdine do neba, pune snega. Ovdje i u Kampamulo još kao usred zime. Vode nema nego topit od snega, epa onda živi. Samo tuga i jadi moji.*

Iz ratnog dnevnika Mije Čipora iz Lonje

U opisu ratnog iskustva na kojemu se bojištu nalazio hrvatski vojnik u prvom poglavlju, a na kojemu u drugom?

19.1. bojište 1917. _____

19.2. bojište 1918. _____

20. Jugoslavenski odbor osnovan je kao središnja emigrantska organizacija 30. travnja 1915. u Parizu. Zaokruži na fotografiji osobu koja je uz Antu Trumbića i Franu Supila bila treća ključna osoba ove organizacije.

1

Slika 7. Članovi Jugoslavenskog odbora

21. Pozorno prouči priloženi zemljovid i na prazne crte upiši bitke pored točnog broja s obzirom na njihovu lokaciju.

Zemljovid 2. Prvi svjetski rat

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Galipolje

Kobarid

Verdun

Tannenberg

22. Na priloženim slikama prikazani su vladari europskih velesila, a ispod njih su napisane neke značajke vezane uz njih. Upiši redni broj slike uz odgovarajući opis vladara. Jedna je slika suvišna.

5

Slika 8. Kraljica Viktorija

Slika 9. Car Franjo Josip I.

Slika 10. Kralj Viktor Emanuel II.

Slika 11. Car Napoleon III.

Slika 12. Car Vilim II.

Slika 13. Car Aleksandar II. (zaokružen)

- A. Vladar koji je ukinuo feudalne odnose u svojoj zemlji i poginuo u atentatu. Slika_____
- B. Vladar koji je bio najdulje na vlasti u povijesti svoje zemlje. Slika _____
- C. Vladar koji je pao u zarobljeništvo nakon bitke. Slika _____
- D. Vladar koji je promijenio tri prijestolnice. Slika _____
- E. Vladar koji je imao invaliditet (bolesna lijeva ruka). Slika _____

23. Pozorno pročitaj ulomak i odgovori na pitanja na temelju povijesnog izvora i prethodno stečenog znanja.

2

Glavna je naša namjera slobodnim narodom u slobodnom austrijskom carstvu biti (...) S toga (naš narod) želi da svi austrijski narodi, opredjelivši se po jeziku, slobodni i među sobom posve jednaki budu. Ovo je načelo jedini jamac mira u Austriji, a ono, po kojem sad u Austriji hegemonija njemačkog i ugarskog naroda postoji, nikom na veću štetu ne može biti nego baš njima... Zato i vas bratski i ozbiljno pozivljemo, da odrekavši se gospodovanja prestane druge narode gnjesti, jer smo gotovi prije sve pokušati, neg što bi se u stare verige okova dali.

Manifest naroda hrvatsko-slavonskoga

23.1. Za koji se koncept preuređenja Monarhije (Austrijskoga Carstva) zauzima ovaj manifest donesen na kraju zasjedanja Hrvatskog sabora 5. lipnja 1848.? _____

23.2. Za razliku od prijašnjih Sabora, o kakvom se Saboru radilo u pogledu njegova sastava?

24. Ulazak Osmanskog Carstva u rat na strani Centralnih sila postavio je pred članice Antante pitanje o podjeli teritorija Carstva nakon rata. Odgovori na sljedeća pitanja vezana uz taj događaj.

2

24.1. Tko je pomogao emiru Meke, Husseinu bin Aliju, da podigne ustanak 1916. protiv osmanske vlasti?

24.2. Što je predviđeno Balfourovom deklaracijom iz 1917. godine?

25. Pozorno prouči priložene slike umjetničkih djela i zaokruži broj slike uz onu koja pripada umjetničkom stilu neoklasicizma.

Slika 14. Jacques-Louis David,
Napoleon prelazi Alpe

Slika 15. Bela Čikoš Sesija, *Judita i Holoferno*

Slika 16. Eugene Delacroix, *Sloboda vodi narod*

Slika 16. Théodore Géricault, *Splav Meduze*